

Déri Balázs

Lakatos Péter homíliájának retorikai elemzése

Déri Balázs (Budapest) zenetudós, klasszika-filológus, középkorkutató, az ELTE BTK Latin Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára és Vallástudományi Központjának vezetője.

Az ELTE BTK vallástudomány szakos hallgatóinak egy csoportjával és egy inkognitóban velünk tartó fiatalemberrel (akiről társainak csak az esti görögkatolikus szer-

tartásokon derült ki, hogy a templom kántora) már több mint kilenc órát együtt töltöttünk: Szentendrén egy délelőtti, nagyrészt ószláv nyelvű szerb orthodox liturgián, délután egyháztörténeti szempontú városnézésen, majd Budapesten örménykatolikus misén vettünk részt, de az ide-oda utazás is nagyrészt vallásismereti és liturgikus témák megbeszélésével telt. A fáradtság fogékonnyá, de a túl sok új információ, élmény akár tompává is tehet. Ráadásul mivel idén egy napra esett a két naptár szerinti húsvét, a szerb liturgián ugyanazt a bizánci olvasmányrend szerinti evangéliumot olvasták föl, mint a görögkatolikuson, így a homíliák textusa is ugyanaz volt. Nem kétséges: a vendégek kedvéért magyarul is elhangzott szentendrei homília a vikárius atyától megszokott módon mély, tömör, jellegzetesen bizánci-szláv stílusú, megírt, kiválóan érthető szöveg volt. A példázat (részemről) sokszori hallása, vélt túlzott ismerete azonban inkább akadályozó, semmint segítő tényező volt egy újabb prédikáció valamelyest is nyitott meghallgatására, egy fárasztó nap vége felé. (Nagyon jó, ismét megkapom, hogy a talentumokat, a tehetséget kamatoztatnom kell...) Ráadásul mivel ezen az estén Sztankay István színész temetése utáni pannichidáját tartották, kézenfekvő volt a feltételezés, hogy a homília ráprédikál az eseményre. Ám az első pár rögtönzött mondat után elkezdtem figyelni.

Az érdeklődés egyszerre szólt a tartalmi újdonságnak, amelyet a bevezetés elővételez („Nem arról szól...”), a propozíció kimond („... az Istenbe vetett feltétel nélküli bizalomról szól”), majd a beszéd középponti része kifejt, befejezése pedig pregnánsan összefoglal („A talentum maga az élet”), s a formai oldalnak. „Mit kezdesz vele?” — nem olcsó retorikus fogás itt a sok ismétlés, nem a döntésre unott monomániával fölszólító evangelizátorok színpadias eszköze a kérdéssorozat, hanem, ami sok idő múlva is ott kalapál a lelki füleken. A három „Tudom-e ...” utáni „Tudod-e ...” alanyváltás sem gyomrozás. Az újramesélt példázat — az elvesztett talentum mint közbülső, negyedik eset — pedig sokáig forog az emberben (épp a példázatok szinte műfaji követelményének számító valamelyes illogikusság miatt).

De ki tudja kimondani, hogy nem csak a tehetség és tehetőség, siker, gazdagság, egészség, hanem a sikertelenség (talán az egytalentumos kudarca is?, folytatom magamban), szegénység, betegség, fájdalom, gyász, magány, nyomor is talentum? Hazafelé tűnődtem: hogyan ismerhet egy fiatal szerpap ilyen mélységeket? A neten pár perc alatt megismertem az élet- (talentum)történetét.